

DR. GRÓZ ANDREA

Nyugat-magyarországi Egyetem Apáczai Csere János Kar
Neveléstudományi Intézet, Pedagógia Intézeti Tanszék
Győr

Kováts-Németh Mária: Az erdőpedagógiától a környezetpedagógiáig

A kötet szerzője, Kováts-Németh Mária¹ a magyar neveléstudomány elméleti szakemberei által jól ismert és elismert kiváló nevelési szakember, az európai környezetpedagógia nemzetközi rangú képviselője. Erdő- és környezetpedagógiai munkásságát számos – több nyelvre lefordított – szakmai publikáción² keresztül ismerhette meg a szakmai közvélemény.

A recenzió tárgyát képező – 2010-ben megjelenő munka – egy időszzerű és újszerű kutatási terület, a környezetpedagógia mezsgyéjén haladva az integrált szemléletmód kialakítását kívánja elősegíteni az erdő- és környezetvédelem témakörében. *„Ebben a témakörben itthon és külföldön számos publikáció jelent meg az elmúlt két évszázad folyamán, amely a környezetvédelemmel és a sokoldalú, multifunkcionális erdőgazdálkodással foglalkozik, de a teljes problémakört átfogó korszerű kiadványok közül az első.”* (12.) – írja a könyv ajánló soraiban a munka egyik lektora, prof. dr. h.c. Solymos Rezső akadémikus.

A szerző már a Kitaibel Pál Környezettudományi Doktori Iskola Környezetpedagógiai programjának kidolgozásával is nagyban hozzájárult a környezetpedagógia, mint a környezet-tudomány és a pedagógiatudomány összevonásával, integrálásával született új szakterület tudománnyá válásához, ugyanakkor e kötet megírása jelentős, új eredmények feltárásával és összegzésével e szakterület tudományos szintézisét is megteremtette.

Kováts-Németh Mária széleskörű levéltári és könyvtári kutatásaira alapozva arra tesz kísérletet, hogy felvázoljon és megválaszoljon olyan alapkérdéseket, amelyekhez *„nélkülözhetetlen a természettudomány és társadalomtudomány komplexitása”*. (13.)

Holisztikus szemlélettel – az erdő- és környezetvédelem kutatási vonulatát kiszélesítve – a neveléstudomány antropológiai vetületéből számos olyan hazai kutatáshoz is kiindulópontként szolgált, amelyekben tantárgyakon is átnyúló felvetésekkel szembesülhetünk: *„Kik vagyunk emberek? Hogyan viszonyulunk a Földhöz, amelyen élünk? Hogyan viszonyulunk egymáshoz? Hogyan teljesíthetjük ki egyéni lehetőségeinket? Milyen kapcsolatban van egymással a természet és a nevelés?”* (13.)

Míg számos tudományterület, például a bölcséleti tudományok esetén mintegy komparativista igénnyel indokolt lenne újabb és újabb bevezető munkák megjelentetése, addig egyes szaktudományok a legtöbb esetben akkor igénylik átfogó bevezetések megírását, ha módszereikben vagy eredményeikben jelentős változás, fejlődés következik be. Ugyanakkor az erdő- és környezetvédelem nem csupán intézményes szinten jelentkezik, hanem a környezetpedagógia természetéből fakadóan a különböző társadalmi entitások máshova helyezik hangsúlyaikát, illetve más és más megközelítésekkel teszik teljessé azt a megállapítást, hogy: *„A tudományos megismerés folyamata lényegében erkölcsi folyamat.”* (14.)

A munka első része a civilizációs problémák ártalmaira adott ökológiai és pedagógiai válaszokat veszi sorra a XIX–XX. század fordulóján. A fejezet nem csupán receptív, közvetítői megközelítést takar, ugyanis az 1879. évi Erdőtörvény ismertetésén túl az első természetvédelmi törvényen keresztül bemutatja a természet szeretetére, tiszteletére irányuló nevelés kiteljesedését az 1920-as évek oktatáspolitikájában.

A könyv második fejezete nem egyszerűen mellérendeltje az első résznek, sokkal inkább az ott kifejtettek egy konkrét témakörre, az erdei iskolák koncepciójára, intézményesült kiépü-

lésére, célmeghatározásaira, illetve pedagógiai programjára fókuszál. Teszi ezt a szerző azzal a nyilvánvaló szándékkal is, hogy bemutathassa és megláttathassa azokat a századfordulón tetten érhető problémákat és megoldásokat, melyek az egészségmegőrzés és egészségfejlesztés téma-területén értelmezhetőek.

Elérkezvén a „Globális problémák a XX. század második felében” címet viselő könyvi egységhez, az egyes környezeti ártalmak és globális válaszok megjelenítése a környezet védelméért született, illetve megalakult egyezmények és konferenciák tükrében történik. E fejezetben hangsúlyos strukturális, szerkezeti elemként jelentkezik az az értékelméleti koncepció, melyben tudomány és oktatás koherenciája számos – nemzeti értelemben nagy léptékű – megközelítéssel válik teljessé. A szerző például Schumacher révén – manifeszt módon – rámutat arra, hogy az oktatás a legnagyobb erőforrás: „*Ha az atomkorszak új veszélyekkel jár, ha a genetikai kutatások fejlődése új visszaélések előtt nyit teret, ha az üzleti szellem új kísértésekkel jár – a válasz szükségképpen a több és jobb oktatásban keresendő.*” (65.)

A környezettudatos nevelés, illetve az Erdőpedagógia projekt nagy kiterjedésű tematikai egységével szembesülhetünk a negyedik-ötödik fejezetben. Ezek fellapozásával egyértelművé válik többek között az a tény, hogy az Erdei iskola a környezeti nevelés „valóságos terepe”, továbbá érdekes összefüggések megláttatásával is gazdagít a szerző; mint például az Erdőpedagógia projektben milyen sajátosságokkal és tartalommal jelenik meg a „Környezet és egészség” modulja, és ehhez a szerkezeti elemhez – megláttatva az egyes problémák megoldását segítő tartalmakat – különböző módszereket, tevékenységeket, illetve feladatokat rendel hozzá. A szerző, illetve e kötet további elsődlegességét jelzi az a tény is, hogy Kováts-Németh Mária először összegzi az erdőpedagógia fogalmát, célját, s az egyes szakosztályok működését, célját. Számba veszi az erdei iskolákat, a fenntartók szerint is, feltérképezve azt a fontos mutatót is, hogy az e területen dolgozók közül ki a valódi szakember.

A hatodik könyvi egység a harmadik évezred egyik legnagyobb kihívást jelentő kérdését járja körül: a fenntarthatóság problémakörét. A fenntarthatóságra nevelés szükségességét különböző stratégiák (Organizáltság, Időhorizont, Stabilitás) a természeti és társadalmi kontextus kettős síkján keresztül mutatja be. Eme fontos felvetésben a tudományok felelősségének megállapítása nyomán a szerző számba veszi, kidolgozza azokat a kritériumokat, melyekkel a környezetpedagógia a fenntarthatóság szolgálatába állhat. Ezt a jelentős tudományos intenciót pedig a legpregnansabban a szerző „harmónia- elmélete” teljesíti ki, melynek alaptétele: „... *a felelős magatartás tartalmának, viszonyrendszerének ismerete és a felelős magatartás kialakításához, kialakulásához a felelős magatartás repertoárjának gyakoroltatása.*” (194.)

A téma fő tartalmi vonatkozásait illető fejezetek tekintetében az utolsó könyvi egység szisztematikus és reprezentatív megközelítéssel a környezetpedagógia tevékenységorientált módszereit és eszköztárát veszi számba. A munka témáját jelentő speciális sajátosságokat szem előtt tartva, az egyes tanulászervezési módok megjelenítésén túlmutatva a környezettudatos magatartást elősegítő sajátos tevékenységformákról és eszközökről kapunk teljes képet a sajátos tanulászervezési eljárások felvázolásának nyomán.

Könyvét dr. Mészáros Károly professzor emlékének, tanítványainak s doktorandusz kollegáinak ajánlja. Az egyedülálló (és praktikus, gyakorlati ismereteket is tartalmazó) kötet kiválóan didaktizált (adekvát, logikus szerkezeti egységekkel tagolt, számos ábra, diagram, térkép, táblázat, nem utolsósorban fogalomtár segíti a minél teljesebb megértést és feldolgozást), melyet széleskörű bibliográfiai jegyzék is gazdagít, éppen ezért elengedhetetlenül fontos alpmű nem csupán kutatók és a természetvédelem-környezetvédelem téma-területén dolgozó szakemberek számára, hanem e kötetet mindazok is nagy haszonnal forgathatják, akik Földünkért, környezetünkért felelősséget éreznek. Nekik, értük is szól Kováts-Németh Mária nagyszabású és korszerű munkája *Az erdőpedagógiától a környezetpedagógiáig.*

Comenius Kft. – Pécs, 2010. 313 o.

IRODALOM

1. A Nyugat-magyarországi Egyetem Kitaibel Pál Környezettudományi Doktori Iskola Környezetpedagógiai programjának vezetője, a Nyugat-magyarországi Egyetem Apáczai Csere János Kar Neveléstudományi Intézetének igazgatója, és Pedagógiai Tanszékének vezetője.
 2. Erdőpedagógia. (1997) Győr. A kötet a KOMA, az ÁNTSZ Győr-Moson-Sopron Megyei Intézet, Kisalföld Erdőgazdaság Rt., A Központi Környezetvédelmi Alapkezelő Szervezete támogatásával kiadja az Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskola.
- Környezetpedagógia doktori program. NYME.
Környezetpedagógia a fenntartható fejlődésért. (2007, szerk.) In.: Fenntarthatóság, pedagógia, kutatás. Apáczai Füzetek II. Nyugat-magyarországi Egyetem Apáczai Kar, Győr.
A projektoktatás mint a fenntarthatóság oktatási stratégiája. (2008) In.: A tanítás-tanulás hatékony szervezése. Educatio, Budapest.
- Szakmai irányításával született doktori értekezések:
- Kövecsesné Gósi Viktória (2009): A környezeti nevelés változatai az általános iskolában. – Az Erdőpedagógia projekt hatékonyságának vizsgálata. PhD disszertáció. Kézirat.
 - Perényiné Somogyi Angéla (2010): A fenntarthatóság ökológiai, pedagógiai és pszichológiai vonatkozásai. PhD disszertáció. Kézirat.

DR. NAGY ANDOR
főiskolai magántanár
Eger

Dr. Füle Sándor: Életem a nevelés

E beszédes címmel jelent meg a gyémántdiplomás dr. Füle Sándor professzor legújabb kötete, amely a szerző életművét tartalmazza.

Megjelenésében is a gazdag tartalomhoz méltó kötet, mely több is, kevesebb is, mint maga dr. Füle Sándor életműve. Több, mert tartalmazza az előszóban megfogalmazottakat az ismeretlen magyar költő ars poeticájával, a szerző életútjának állomásaival. Függelékként jelenik meg itt a Magyar Pedagógiai Társaság értékelése, amelynek alapján dr. Füle Sándor elnyerte a Karácsony Sándor-díjat. Majd újabb függelékben olvasható a szerző néhány tanulmányának teljes szövege.

Dr. Füle professzor élete valóban mindmáig a nevelés – mint ahogyan azé is, aki ezeket a sorokat írja. Így ismerhettem meg – van már vagy 40 éve – az Esztergomi Tanítóképző Főiskola egyik vezetőjeként, majd a pedagógusképzés minisztériumi irányítójaként, az UNESCO által támogatott Országos Oktatástechnikai Központ tudományos igazgatójaként, a tanító- és tanárképzés kiváló oktatójaként, kedves munkatársamként, nem utolsósorban nagyon kedves barátomként.

Olvasom frissen kapott, 2011-ben Egerben megjelent kötetét, miközben látom magam előtt szálfaként egyenes termetét, megöszült haját, gondjait-bajait leplező mosolyát, szeretetet sugárzó tekintetét, a napközis nevelés megújításáért harcosan kiállót, a magyar pedagógiai hagyományokat ápolót, a hazai és nemzetközi konferenciákon megjelenő tudóst, a hallgatók és kollégák által tisztelt barátot. Hallom kellemes baritonját.

A magánkiadásban megjelenést sem lehet szó nélkül hagyni. A hallgatók, a tanítók és tanárjelöltek számára, a pedagógus pályát választóknak vajon nem lehetne ösztönző, motiváló e gazdag életút bemutatása? Hogyan lehet eljutni úgy a gyémántdiplomáig, majd azon is túl,